

ספרות עברית וכללית

הוראות

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון: סיפור קצר

פרק שני: דרמה

פרק שלישי: רומאן ונובלה

פרק רביעי: שירה (שירת ימי הביניים, שירת חיים נחמן ביאליק, שירת אורי צבי גרינברג, שירת רחל)

מארבעת הפרקים עליכם לבחור בשלושה פרקים ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – $33\frac{1}{3}$ נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.

(2) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

(4) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרתם בפרק זה, ענו על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – $16\frac{2}{3}$ נקודות).

שימו לב: בשאלות 1-2 אפשר לענות גם על פי הסיפור "צלליות" מאת אמיר גוטפרינד.

1. יצירות ספרות יכולות לעורר בקוראים רצון להיות מעורבים יותר בסביבתם (למשל לדאוג להקל את סבל הזולת, לנהוג בסובלנות רבה יותר ואף לרצות לתקן פגמים בחברה).

האם סיפור קצר שלמדתם עורר בכם רצון להיות מעורבים בסביבה? הסבירו והדגימו מה בסיפור עורר בכם רצון זה.

2. תארו בסיפור קצר שלמדתם הקבלה אחת (אנלוגיה) ומוטיב אחד, והסבירו את תרומתם לבניית המשמעות של הסיפור.

3. צלליות / אמיר גוטפרינד

מה הם הצדדים החיוביים ומה הם הצדדים השליליים של המשפחה המתוארת בסיפור?

לדעתכם, אילו מן הצדדים האלה גובר? הסבירו והדגימו את דבריכם.

סיפור שלא נלמד

4. לפניכם הסיפור "אבל אחרת" מאת הסופרת גיא פינקלשטיין. קראו את הסיפור, וענו על השאלה שאחריו.

אבל אחרת / גיא פינקלשטיין*

יומיים אחרי שנפרדנו, הדפסתי מודעת אבל עם השם שלי ותליתי אותה בשכונה שלך. היא נראתה אותנטית. אחת הדבקתי לעץ, אחת תליתי על השער של הפעוטון ואחת על פח הזבל הירוק. ברוך דיין האמת. בתדהמה וביגון קודר אנו מודיעים על לכתה בטרם עת של... משם הלכתי אל בית קפה בפלורנטינו, הזמנתי הפוך ולא נגעתי בו עד שסגרו את המקום. בחצות האריתראי סימן ביזו על הקפה הקר, סימנתי לו לזרוק אותו, אחרי עשר דקות האריתראי סימן לי ללכת הביתה, לא הייתה לי ברירה והגוף שלי זז, וכשהגעתי התחלתי לזרוק דברים לפח, כל מיני דברים ישנים, חשבונות חשמל משולמים מדירות קודמות, מדבקות של מעדן חלב "דני", כפתורים רזרביים שהגיעו עם בגדים חדשים, דברים שלא צריך, דברים שכן צריך, כדי שיהיה ריק, כדי שלא יכביד, תמיד יש לי תחושה כזו שאם יהיו לי פחות חפצים גם הנפש שלי תהיה קלה יותר, אבל זה לא נכון, אני תמיד מנסה את זה, תמיד מאמינה בזה, אבל זה לא עובד אף פעם, אני נשארת עם אותו משקל על הנפש אבל עם פחות רכוש, וגם הפעם היה ככה. כשהתחילו צלצולי הטלפון ההיסטריים אכלתי "שוגי" עם הידיים ישר מהשקית מעל הכיור במטבח, ורציתי לחיות, באמת שרציתי, אבל אחרת.

* גיא פינקלשטיין – סופרת ישראלית, מייסדת ועורכת של כתב העת הספרותי "צ'יקיטיטו". מספריה: **העצלן שלא רצה להיות מלך**, הוצאת קרן 2017; **ספר העיר**, הוצאת בלה לונה 2019; הסיפור **אבל אחרת** זכה במקום הראשון בתחרות הסיפור הקצרצר ב"תמול שלשום".

כיצד המספרת מתמודדת עם חוויית הפרדה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

בתשובתכם התייחסו גם לשם הסיפור ולנימה הקלילה ולהומור שבאמצעותם מתוארת חוויית הפרדה.

פרק שני – דרמה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 5–9 ($33\frac{1}{3}$ נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך";

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

5. תארו את סיוס הטרגדיה שלמדתם. האם סיוס זה היה צפוי? הסבירו והדגימו את דבריכם. בתשובתכם הסבירו גם שניים מן היסודות של הטרגדיה הבאים לידי ביטוי בסיוס שתיארתם.
6. ענו על שני הסעיפים א–ב.
- א. הדמות המרכזית בטרגדיה נאבקת בכוחות חזקים ממנה. הסבירו והדגימו קביעה זו על פי הטרגדיה מאת סופוקלס או שקספיר שלמדתם. (20 נקודות)
- ב. איזו תגובה מעורר בכם המאבק של הדמות שכתבתם עליה בסעיף א (למשל הערכה, התפעלות, ביקורת)? הסבירו והדגימו את דבריכם. ($13\frac{1}{3}$ נקודות)

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

7. תארו שני מפגשים של הדמות המרכזית עם דמות אחרת (או עם דמויות אחרות) במחזה המודרני שלמדתם, והסבירו את התפקיד של כל אחד מן המפגשים בבניית משמעות המחזה.
8. במחזות מודרניים רבים מתוארים כוחות המאיימים למוטט את נפש האדם או את התא המשפחתי. מה הם הכוחות האלה במחזה המודרני שלמדתם, וכיצד הם מאיימים על נפש האדם או על התא המשפחתי? הסבירו והדגימו את דבריכם.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך";

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

9. ענו על ארבעת הסעיפים א–ד.
- א. במרכז הדרמה מתוארת התנגשות בין דמויות ו/או בין רעיונות. מהי ההתנגשות המתוארת במחזה שלמדתם? (6 נקודות)
- ב. תארו סצנה מן המחזה שלמדתם שבה באה לידי ביטוי ההתנגשות שכתבתם עליה בסעיף א. (8 נקודות)
- ג. האם ההתנגשות שכתבתם עליה בסעיפים א–ב מוכרעת לבסוף במחזה? הסבירו והדגימו את דבריכם. (8 נקודות)
- ד. מהו הערך (או הערכים) העולה מן המחזה? הסבירו והדגימו את דבריכם. ($11\frac{1}{3}$ נקודות)

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 10–12 ($33\frac{1}{3}$ נקודות).

שימו לב: בשאלות 10–11 אפשר לענות גם על פי הרומאן "1984" מאת ג'ורג' אורוול.

10. ענו על שני הסעיפים א–ב.

- א. תארו את המצוקות ואת השאיפות של דמות מרכזית ברומאן או בנובלה שלמדתם. (18 נקודות)
- ב. מהי לדעתכם התכונה המרכזית של הדמות שסייעה לה להתמודד עם המצוקות שלה או התכונה שהפריעה לה להתמודד איתן? הסבירו והדגימו את דבריכם. ($15\frac{1}{3}$ נקודות)

11. ענו על שני הסעיפים א–ב.

- א. תארו שתי חוויות שהשפיעו על חייה של דמות מרכזית ברומאן או בנובלה שלמדתם. (20 נקודות)
- ב. בחרו באחת מן החוויות שכתבתם עליהן בסעיף א, והסבירו את תרומתה להבנת משמעות היצירה. ($13\frac{1}{3}$ נקודות)

12. 1984 / ג'ורג' אורוול

ענו על שני הסעיפים א–ב.

- א. ג'וליה מגניבה לידו של וינסטון פתק שבו כתוב: "אני אוהבת אותך". הסבירו את המשמעות של מעשה זה בעולם המתואר ברומאן. (15 נקודות)
- ב. כיצד בני הזוג מתמודדים עם המכשולים המונעים מהם לממש את אהבתם? הסבירו והדגימו את דבריכם. ($18\frac{1}{3}$ נקודות)

פרק רביעי – שירה

(שירת ימי הביניים, "על השחיטה" מאת חיים נחמן ביאליק, שירת אורי צבי גרינברג, שירת רחל)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על שתיים מן השאלות 13–24:
 על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת חיים נחמן ביאליק (שאלות 13–16)
 ועל שאלה אחת משירת אורי צבי גרינברג או משירת רחל (שאלות 17–24)
 (לכל שאלה – $16\frac{2}{3}$ נקודות).

ענו על אחת מן השאלות 13–16.

שירת ימי הביניים

13. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

רְאֵה שֶׁמֶשׁ / שלמה אבן-גבירול

רְאֵה שֶׁמֶשׁ לֵעֵת עֶרֶב אֲדָמָה / כְּאֵלוֹ לְבִשָּׁה תוֹלַע לְמִכְסָּה,
 תִּפְשֵׁט פְּאֵתֵי צִפּוֹן וְיָמִין / וְרוּחַ יָם בְּאֲרָגְמֹן תִּכְסֶּה,
 וְאַרְץ – עֲזָבָה אוֹתָהּ עֲרָמָה / בְּצֵל הַלְּיָלָה תִּלְיִן וְתִחְסֶּה,
 וְהַשֶּׁחַק אֲזִי קָדָר, כְּאֵלוֹ / בְּשֶׁק עַל מוֹת יְקוּתֵי־אֵל מְכֶסָּה.

המשורר פונה אל הנמען במילה "רְאֵה". מה הוא מבקש להראות, ואילו רגשות באים לידי ביטוי באמצעות מראה זה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

14. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

לְאִטֵּף דְּבָרֵי שִׁירָךְ / שלמה אבן-גבירול

לְאִטֵּף דְּבָרֵי שִׁירָךְ, דְּבוּרָה, / אֲשֶׁר קָרִית "שְׁמַע" מִפִּיךָ יִקְרָא,
מִיִּחְדָּת וּמֵאַרְכָּת בְּ"אַחַד" / וּמִתְזַת בְּזִכְרֵךְ וְנוֹרָא,
אֲשֶׁר נָתַן דְּבִשׁ תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ / וְשָׁם לָךְ לְהִדְפֹּף אוֹיְבֶךָ מֵרָחָה.
הֲלֵא אִם אֵת בְּעֵינֶיךָ קָטְנָה - / כְּבוֹדָה אֵת וְלָךְ מִשְׁפָּט בְּכוּרָה.
חֲמוּדוֹת טְהָרוּ אוֹתְךָ, וְאֵינֶךָ / כְּשֶׁרָץ עוֹף אֲבָל צְפוּר טְהוּרָה.

פְּרָשׁוּ את שְׁנֵי הַבְּתִים הַמְּסִיִּימִים אֶת הַשִּׁיר, וְהַסְבִּירוּ כִּיצַד הֵם מֵתְקַשְׂרִים לְרַעִיוֹן הַמְּרַכְזִי בַשִּׁיר.

15. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

כְּתַנּוֹת פְּסִים / משה אבן-עזרא

כְּתַנּוֹת פְּסִים לְבִשׁ הַגֵּן / וְכִסּוֹת רִקְמָה מְדֵי דְשָׂאוּ,
וּמַעֲלֵל תִּשְׁבֵּץ עֵטָה כָּל עֵץ / וּלְכֹל עֵין הִרְאָה פְּלֵאוּ.
כָּל צִיץ חֲדָשׁ לְזִמּוֹן חֲדָשׁ / יִצָּא שׁוֹחֵק לְקִרְאֵת בּוֹאוּ -
אִךְ לְפָנֶיהֶם שׁוֹשֵׁן עֶבֶר, / מְלֵךְ, כִּי עַל הוֹרֵם כִּסָּאוּ.
יִצָּא מִבֵּין מִשְׁמַר עֲלִיו / וַיִּשְׁנָה אֵת בְּגָדֵי כְּלָאוּ.
מִי לֹא יִשְׁתָּה יֵינוּ עֲלִיו - / הָאִישׁ הַהוּא יִשָּׂא חֲטָאוּ!

הַשִּׁיר מְסַתֵּיִם בַּהֲזַמְנָה לְחַגּוּג וּלְשִׁתּוֹת יֵין. מַהִי הַהִתְרַחֲשׁוֹת שְׁחוּגָגִים אוֹתָהּ?

הַסְבִּירוּ שְׁנַיִם מִן הָאַרְמְזִים שְׁבֵאַמְצַעוֹתָם מַעֲצַבַת הַהִתְרַחֲשׁוֹת הַזֹּאת.

שירת חיים נחמן ביאליק

16. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

על השחיטה / חיים נחמן ביאליק

<p>בית 3 ואם יִשְׁצַדֵּק - יופֵעַ מִיָּד! אך אִם־אֶחָדִי מִתַּחַת רָקִיעַ הַצֶּדֶק יוֹפִיעַ - יִמְגַרְנָא כְּסָאוֹ לְעַד! וּבְרִשָׁע עוֹלָמִים שְׁמַיִם יִמְקוּ; אֶף־אֲתָם לְכוּ, זְדִים, בְּחַמְסְכֶם זֶה וּבְדַמְכֶם חִיו וְהִנְקוּ.</p>	<p>בית 1 שְׁמַיִם, בְּקִשׁוֹ רַחֲמִים עָלַי! אִם־יֵשׁ בְּכֶם אֵל וְלֹאֵל בְּכֶם נְתִיב - וְאֲנִי לֹא מְצֹאתִיו - הַתְּפַלְלוּ אִתָּם עָלַי! אֲנִי - לְבִי מֵת וְאִין עוֹד תְּפִלָּה בְּשַׁפְּתַי, וּכְבֹר אֲזַלֵּת יָד אֶף־אִין תְּקוּהָ עוֹד - עַד־מָתִי, עַד־אֲנָה, עַד־מָתִי?</p>
<p>בית 4 וְאָרוֹר הָאוֹמֵר: נָקָם! נִקְמָה כְּזֹאת, נִקְמַת דָּם יֵלֵד קָטָן עוֹד לֹא־בָרָא הַשָּׁטָן - וַיִּקַּב הַדָּם אֶת־הַתְּהוֹם! יִקַּב הַדָּם עַד תְּהוֹמוֹת מַחְשָׁכִים, וְאָכַל בַּחֲשׂוֹךְ וַחֲתֵר שָׁם כְּל־מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ הַנִּמְקִים.</p>	<p>בית 2 הַתְּלַן! הֵא צָוָאר - קוֹם שְׁחָט! עַרְפְּנִי כְּכֶלֶב, לָךְ זֶרַע עִם־קֶרְדִּים, וְכָל־הָאָרֶץ לִי גֶרְדִּים - וְאַנְחֵנוּ - אֲנַחְנוּ הַמְּעֵט! דְּמֵי מֵתֵר - הֵךְ קִדְקִד, וַיִּזְנַק דָּם רִצָּח, דָּם יוֹנֵק וְשׁוֹב עַל־כַּתְּנִתְךָ - וְלֹא יִמַּח לְנִצָּח, לְנִצָּח.</p>

א. השיר פותח ב"שְׁמַיִם" ומסתיים ב"[...] תְּהוֹמוֹת מַחְשָׁכִים [...]".

מהי התרומה של הניגוד המרחבי הזה (בין "גבוה" ל"נמוך") לבניית משמעות השיר? הסבירו והדגימו את דבריכם.
(8 $\frac{2}{3}$ נקודות)

ב. הסבירו והדגימו כיצד שניים מן האמצעים הרטוריים האלה: סימני קריאה, חזרות, פנייה ישירה, מסייעים לעיצוב מצבו הרגשי של המשורר. (8 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 17–24.

שירת אורי צבי גרינברג

17. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

שיר אָמִי וְהַנַּחַל / אורי צבי גרינברג

וְאוֹלֵי אֶל הַנַּחַל הַהוּא מִימֵי הַנְּעוּרוֹת
הַשׁוֹטֵף פִּי סִדְגוּ שֶׁל הָעֶץ הַפְּרוֹת
הַמְּלַחֵךְ אֶת גְּדֵרוֹת הָאֲרָזִים הַחוּמִים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת שָׁם, תְּבוּא הַנְּעִירָה
אֲדַמַּת הַשְּׁעָר, הִיא אָמִי... דְּמַדּוּמִים.
וְתַפְשֵׁט בְּגִדֶיהָ וּבְכַתְנַת מְשִׁיָּה
תֵּרַד שָׁם בַּנַּחַל, אֲרָאָהּ שׁוֹחָה:
אֱלֹהִית הִיא בְּמִים נְאוּהָ בְּכַחֶה!
דּוּמִיָּה וְנִיחוּחַ פְּרוֹת מְסֻבִּיב.
וְאֵנִי עוֹד אֵינְנִי בִּיקוּם וְאָבִי
עוֹדוֹ עֲלָם בְּנוֹף בֵּית אָמוֹ וְאָבִיו.

וְהִנֵּה הִיא עוֹלָה מִן הַנַּחַל... אָמִי:
הַנְּעִירָה הַבְּרָה אֲדַמַּת הַשְּׁעָר
בְּלִבְנַת הַבְּתוּלִים בְּכַתְנַת מְשִׁיָּה
וְאֵין הִיא רוֹאָה אֶת בְּנֵה הַמְּבָרָר
הַעוֹמֵד וְרוֹאָה אֶת אָמוֹ בְּעוֹלָם
וְנַעֲרָה הִיא בְּטָרְס־עֵת-אִם, בְּאִשְׁיָה
נוֹגֶה רֹאשָׁה בְּעֶרְב יוֹם אֶל גְּדֵרוֹת
הָאֲרָזִים הַחוּמִים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת,
שְׁנוֹסְפָה עַל מַתְקָם מְתִיקוֹת דְּמַדּוּמִים...

הֵה הַכְּסִיף זֶה הָרֹאשׁ וְהַשְּׁלֵג זֶה הָרֹאשׁ
עַדִּי שְׁנוֹכְפֵשׁ בְּדָמוֹ בְּעַפָּר
שְׁנוֹשְׁפָה בִּידֵי גוֹי גְּרַמְנִי בְּאֶזְר.
וְהֵבֵן לֹא שְׁלֵם וְאֶת הַבוּר לֹא חָפַר.

בשיר זה המשורר מביע באופן לא שגרתי את הכאב שלו על אימו שנרצחה.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

18. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

שיר נס השיר / אורי צבי גרינברג

כל שיר אִמְתִּי – הוא נִס:
 הוא פְּתִיחַת הַשָּׁעַר וְהַפְּשֻׁלַת הַוִּילּוֹן:
 מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוּחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאָבוּד:
 מֵאֲבִי הַנַּחַל וּמִנְפֶּשׁ הַבְּאֵר וְהַקִּילּוֹן:
 לְשֵׁם עֲפוֹת צְפָרִים בְּעֵינַיִם סְגוּרוֹת:
 כְּנֶפֶץ לְמִטָּה וְכְנֶפֶץ לְרוּם – –

הַיְלָדוֹת הַיָּא מְעַבֵּר מִזָּה שֶׁל הַתְּהוֹם:
 הַשָּׁמֶשׁ עוֹלָה שָׁם כְּלָב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים
 בְּשֵׁאֲגַת כְּסוּפָם לְמַעְלָה מִן חֵלוֹם.

אֲנִי מִמְשֵׁשׁ אֶת הַעֲנַפִּים וְגִזְעֵי הַעֲצִים הַחֲמִים
 אֶת הַרְגָּלִים הַדְּקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה
 וְאֵת גּוּפָן,
 וְאַחֲרַי צְפוֹר מְדַדְּה־שָׁם גַּם אֲנִי מְדַדְּהָ.

הָאֵם אֵינְנָה, לֹא אֲדַע מְקוֹם עֲפָרָה
 אֵךְ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שִׁיבְתָה וְתַמַּת הַנְּעִרָה.
 וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזָּהָב
 שְׁנַסַּע לְסַחֵר מְגִדִים
 צְמוּקִים וְשִׁקְדִים וְוֹרְדִים
 הוֹמָה בְּלֵב כְּכַנְרֵת־נְגוּנָיו שֶׁל הָאֵב.
 אֲנִי אוֹהֵב הַמְּאָכְלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב
 וְכוֹאֵב כְּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כְּאֵב.

השיר נפתח בקביעה: "כל שיר אִמְתִּי – הוא נִס".

כיצד קביעה זו מתממשת בשיר? הסבירו והדגימו את דבריכם.

19. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

תַּפְלָה אַחֲרוֹנָה / אורי צבי גרינברג

הַרְפִּינֵנוּ, אִם רְצוֹנָךְ בְּכֶךָ, כְּאִשֶּׁר תִּכְפֹּף אֵילָנוֹת
בְּכִבֵּד הַבְּרָכָה הַמְתוּקָה מִתְמוּז עַד תְּשׁוּרֵי,
כִּי גַם אָנוּ עֲצִיף עִם יְבוּל הַיְגוּנִים הַכְּבֵּד;
אִךְ אֵל נָא תַעֲקְרֵנוּ מִשְׂרָשׁ זֶה הָאֲדָמָה,
כִּי בְחַרְנוּ לְהֵיזוֹת בָּהּ כְּמוֹ שֶׁשָּׂתַלְתָּ אוֹתָנוּ
בְּעֵגוּל הַיָּמִים וְהַלִּילוֹת.

אִם גָּזַר הוּא מְפִיף: בַּל יִגַע מְצַחְנוּ בַּגְּבָהוֹת
וְלֹא נַעֲפִיל עַל שְׁלֵבִים בְּסֵלֶם הַזָּהָב בְּחִזּוֹן -
תִּנְגְנוּ וְנִכְרָה בְרִית עִם אֲדָמְתְךָ הַחֲזִיָּה
בְּעִמְקֵי הָאֲדָם הַיְפָה,
וּבְלוּחַ חַיֵּינוּ מְחַה שְׁלוֹשׁ אוֹתִיּוֹת: מוֹת.

תארו והסבירו את ההקבלה בין בני האדם לעצים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר.
האם לדעתכם גם בשורה המסיימת את השיר באה לידי ביטוי ההקבלה בין בני האדם לעצים? הסבירו והדגימו את דבריכם.

20. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אֱלִיָּהוּ הַנְּבִיא / אורי צבי גרינברג

בית 1 ...שְׁשָׁה מִלְיוֹנִים כּוֹסוֹת אֱלִיָּהוּ בְּדָם תַּחַת יַיִן.
שְׁשָׁה מִלְיוֹנִים בְּגִי'הֶרֶג כִּי הֵנָּם בְּמַתִּים.

בית 2 לא יבוא אֱלִיָּהוּ לְפָקֵד נוֹיָהֶם,
שָׁם יוֹשְׁבֵים הַמְרַצְחִים;
וַיָּדוּ לא תגע בְּכַפּוֹת הַמְנַעוּל.

בית 3 לא יבוא אֱלִיָּהוּ לְטַעַם מְכוֹסוֹת
בְּהוֹן דָּם תַּחַת יַיִ"שׁ לְסַעוּדַת הַגּוֹיִים.

בית 4 יֶרַח שֶׁל פֶּסַח וּשְׂדֵה כּוֹכָבִים...
דּוּמְיָה, דּוּמְיָהוּ – –

בית 5 אֶפְלוּ בְּחִלוּם לא אֶקְלַע אֱלִיָּהוּ!
צְרִיף לַעֲבֹר יָם אֶפְלוּ בְּחִלוּם – –

בית 6 הוא נִשְׁאָר על קְבֵרוֹת־יְהוּדִי־בְּכַאֲבָם:
הֵם אֶהְבוּהוּ וְהוּא אֶהְבָּם.

בית 7 הֵם הָיוּ סִבְלָנִים וְרָצוּ לְחַכּוֹת לוֹ,
אֲבָל הַגּוֹיִים לא נָתְנוּ לְחַכּוֹת.

בית 8 הוא נִשְׁאָר על קְבָרָם: הִיְהוּדִי הִיְחִיד
לְבִלְתִּי מְרָמָה... כְּאִמְרַת הַגּוֹיִים,
כִּי אֵינְנוּ גּוֹף חַי מְבֻשָׁר וּמְדָם.

בית 9 שָׁם יֵשֵׁב לוֹ בְּדָד, שָׁם יֵשֵׁב לוֹ יָדָם
יוֹמָם וְלַיִל בְּאֲבָלוּ סְחֹר סְחֹר,
חֶרֶף וְזָמָי, גֶּשֶׁם וְכַפּוֹר.

בית 10 לא יִקְצֹף עָלָיו גּוֹי, לא יִנְבַּח עָלָיו כְּלָב,
כִּי אֵינְנוּ גּוֹף חַי מְבֻשָׁר וּמְדָם.

בית 11 הוא רוֹחְנוּ בְּלִבְדָּ, הוא הַדְּוִי לְלא דְמוּת,
תַּחֲתָיו גּוֹלְלִים: מְרַחֲקִים־מְרַחֲקִים
וְזַעֲמִים חֲנוּקִים:

בית 12 כִּי לְלא תִנְחַוּמִים
כִּי לְלא שְׁלוּמִים – –

פְּרְשׂוּ את שלושת הבתים המסיימים את השיר, והסבירו את תרומתם לבניית משמעות השיר.

שירת רחל

21. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי.
צר עולמי כעולם נמלה,
גם משאי עמסתי כמוה,
רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי - כדרךך אל צמרת -
דרך מכאוב ודרך עמל,
יד ענקים זדונה ובוטחת,
יד מתבדחת שמה לאל.

כל ארחותי הלזי והדמיע
פחד טמיר מיד ענקים.
למה קראתם לי, חופי הפלא?
למה כזבתם, אורות רחוקים?

הסבירו כיצד הניגוד בין "צר עולמי" (בית ראשון) ובין "חופי הפלא" ו"אורות רחוקים" (בית אחרון) מעצב את עולמה הפנימי של המשוררת. הדגימו את דבריכם.

22. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

פגישה, חצי פגישה / רחל

פגישה, חצי פגישה, מבט אחד מהיר,
קטעי ניבים סתומים - זה די...
ושוב הציף הכל, ושוב הכל הסעיר
משבר האשר והדוי.

אף סקר שכחה - בגייתי לי מגן -
הנה היה כלא היה.
ועל ברפי אכרע על שפת אגם סואן
לשתות ממנו לרויה!

הסבירו והדגימו מה הם הרגשות הסותרים המטלטלים את המשוררת. בתשובתכם הסבירו גם שתיים מן הדרכים שבאמצעותן רגשות אלה מעוצבים.

23. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

מיכל / רחל

וּתְאַהֵב מִיכַל בֵּת שְׂאוּל אֶת דָּוִד... וַתִּבְזֶה לוֹ בְּלֶבָהּ
(שמואל א, י"ח, כ'; שמואל ב, ו', ט"ז)

מיכל, אַחֹת רְחוּקָה! לֹא נִתְקַח חוּט הַדְּוִרוֹת,
לֹא שָׁלְטוּ בְּכַרְמֶךָ הַנוֹגֵה חֲרָלֵי הַזְּמַן,
עַל כְּתָנֶת מְשִׁיךָ לֹא דָהוּ פְּסִי אַרְגָּמָן
וְצִלְצוּל אֲצִעְדוֹת זֶהְבֶּךָ עוֹד הָאֵזֶן תִּקְלֹט.

לֹא אַחַת רְאִיתִיךָ נֹצֶבֶת לְיַד הָאֶשְׁנֹב,
בְּעֵינֶיךָ הִיפָּה מְהוּלִים גְּאֹהַ וְרֶךְ;
מיכל, אַחֹת רְחוּקָה, אֲנִי עֲצוּבָה כְּמוֹךָ,
כְּמוֹךָ נְדוּגוֹתֵי לְבוֹז לְאִשֶּׁר אֶהֱב.

על פי שם השיר והמובאה מספר שמואל, נראה כי במרכז השיר ניצבת דמותה של מיכל בת שאול, אך למעשה זהו שיר אישי. הסבירו והדגימו קביעה זו.

24. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

בַּאֲחַד גִּלְגּוּלֵי / רחל

הִהִיִּיתִי חִיָּה בֵּין חַיּוֹת הַשָּׂדֶה
בְּיָמִים רְחוּקִים, בַּאֲחַד גִּלְגּוּלֵי?
וּמָאֵז לִי קַרְבַּת הָאֲחֹת לְחֵי
וְאֵימַת הָאָדָם הָרוּדָה?

אֶפְרַת הַנוֹצָה וְחִסְרַת הַמָּגֵן
גִּלְגָּלָה-פְּרָפְרָה בִּי נִשְׁמַת צְפוּר?
מְנַגֵּינָה עֲגֻמוּמִית, אֶהֱבֵת הַדְּרוֹר -
הֵן מְמַנָּה, מְמַנָּה שְׂתִיָּהּ.

וְאוּלַי בְּגִלְגּוּל הַרְחוּק־קָדוּם
הִיִּיתִי גְבַעֲלֵ-עֵשְׂבִים יֶרְקָרֵק?
וְלָכֵן בְּאִמִּי-אֲדָמָה אֲדַבֵּק,
וּמְנוּחֵי בְחִיקָה הַשְּׁחוּם.

הסבירו את השאלות בשיר. כיצד שתי השורות המסיימות את השיר יכולות להסביר מדוע המשוררת שואלת את השאלות האלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

בהצלחה!